

IZ DNEVNIKA

Oktobar 1943.

Šensa, sjećaš se kako smo uvijek „pod četvrtim satom“ u školi nokte čistili? To je bilo tradicionalno. „Daj mi noktočist!“ bila je „parola d'ordine“.

Zdenkiću dragi, tvoja mila soba na mansardi Malinove 27! Koliko lijepih časova provedoh u njoj! Šta radi pajacl „striček“? (Taj „striček“ je bio važna osoba u tvojoj sobi, ja sam to osjećao. Ti si jako volio stričeka Branka i štovao. Ja ga nisam poznavao nego po viđenju i njegov „knieweich“ hod toliko je bio sličan tvojemu! A indijska pagoda i prašuma, naslikana na zidovima tvoje sobe, potjecala je od njegove vješte ruke.) Ali, svaka čast i tvojoj inventivnosti, i tvoje slikarije diplomata (s pravim monoklom!), topova i biskupa uoči svjetskog rata imale su prizvuk Ljevice, prvi put otkako te poznam i očito pod utjecajem Sretena. Ah, Sreten Felix! Na mene je imao silan utjecaj. Još i danas se ravnam po njegovim formulama, kojima je tako precizno i majstorski, u par poteza, razgolitio situaciju. Znao je razlikovati bitno od nebitnoga, bio je bistra glava i znanje što ga je imao bilo je dobro sređeno u njegovoj trouglastoj tikvi. Bio je „čovjek snažan“ i za nas dvojicu sigurno najveći impuls što nam ga je dala srednja škola. Ako se s njim sastaneš (ko zna da li je preživio!) pozdravi ga od mene i pokaži mu ove retkke. I one u mojim dnevnicima gdje su zabilježene njegove izjave i proročanstva.

Tvoja mansarda! Krunčica (Ria!) Onaj četvrti, Zeljac, Jack, Nanja, Coronellica, Vera Mihaliček, tvoje ljubavi, Nada Prohaska (NP), TPN (treba pucu naći...) refren našeg coroneličanskog puberteta koji je dosta dugo (predugo) potrajao, da se onda raskine u sivim hodnicima frankovačke Univerze. Naša mladost je bila: 15—17 godina. Univerza je u nama ubijala nade i srednjoškolske ambicije i snove (Megafon, Literat, san o razrednoj slozi) i bili smo na putu da se stopimo s ostalim bezbrojnim studentima i da postanemo pravi hrvatski purgeri intelektualci u pravom smislu ovog strahovito gnusnog pojma. Jaegerhorn, članci u „Obzoru“. Deutsche Kultur ili prema potrebi i Cercle Français,

eventualno i Reading Room. Živjela Hrvatska, to je jasno, prezir Srba, salonski antisemitizam (ali svaki hrvatski intelektualac imao je po jednog dobrog prijatelja Židova), i tako dalje. Krleža bi to dobro opisao, ali mislim da i ja nešto znam o tom. Analizirati Zagreb nije teško za mene. Nadam se da će partizani unijeti nove temelje i da će obračunati sa bazom frankovluka. (I HSS, i čevapčići, i Pajtler, i Univerza, i Kaptol i Grič — sve je to frankovluk tj. baza za njega.)

„Nova riječ“, ja ti kažem, bila je prava i poštena novina, predstavnik savezničke fronte ujedinjenih naroda i beskompromisni protivnik svih fašizama. Lijepi su bili američki članci Stojana Pribičevića. Tolike desetine drugih ostavit ću nespomenute. Razumljivo! Ništa mi oni ne znače nego uglavnom bijednu i kukavičnu hrvatsku studenteriju. Riječ „hrvatski“ bila se kod mene posle identificirala sa „ustaški, kukavički, podmukli, sadistički, fanatički, glupi“, tako da i sada kad čujem da partizani imaju „Prvi hrvatski korpus“ moram da se silim da ne osjetim negodovanje. Ipak se nadam da partizani ovu riječ „hrvatski“ upotrebljuju samo na pravom mjestu i možda će uspjeti ovom pridjevom dati sadržaj bez svih onih grozota za koje je danas nužno vezan. O Čiri Telaru sve je u našim uspomenuama u „Slogi“, u „Megafonu“, brojnim izletima. Kompleks. „Dečki, naš razred“, igrao je vidnu ulogu u tvojoj i mojoj mladosti. Bilo je to polje gde smo iživljavali svoj socijalni nagon, svoju potrebu za slogom, disciplinom, drugarstvom. „Naš razred“ bila je naša vojna i politička organizacija, čijim smo se članovima sa radošću osjećali. „Naš razred“ (cijeli taj kompleks), to je bilo za nas ono što je za druge skautizam, klubaštvo i slično. Što je od našeg razreda preostalo? Da li je ko umro ili poginuo? Sjećat ćeš se, Zdenko, ja se nadam, onih triju dana što ih pod tako vanrednim okolnostima (ja interniran!) provedosmo u Perugiji? Šteta što nisi vodio dnevnik. Kako je moralo zapravo na tebe djelovati kad si na jednom umbrijskom kolodvoru ostavio prijatelja da čeka Buru i Udes kako najbolje može i zna?! „Još jednu godinu“, govorilo se onda i nadalje. I stvarno: za godinu dana srozao se fašizam i Italija, Zdenkiću! Sve po planu. Samo, njemačka okupacija nije bila po planu, bar ne po našem... Zdenkiću! Kako bih rado čitao tvoje mnogobrojne, zelenom tintom uredno ispisane, tvrdo ukoričene dnevnike! Kako bih rado listao po tvojim velikim zbirkaama „materijala“: letci, fotografije, novine: Oeuvre, Populaire, Obzor, tramvajkarte, cijela jedna vrlo zanimljiva dokumentacija najburnijeg desetljeća svjetske historije. I onda clou: naša korespondencija. Što bih sve dao kad bih mogao sve to čitati i o svemu s tobom, Žaljcem, Grgom, raspravljati. I od Micode bih posudio, u svrhu dopune, godište „Pečaf“ („Peschafft“ smo ga mi zvali). Zvonko Richtmann je strijeljan. Tako divan je bio njegov članak o fizici. O Singerici. I Ognjen Prica, partizan „Izraza“ je strijeljan zajedno s njim. I Adžija. Bio sam u Splitu kad sam sa svetom grozom čitao te vijesti. I Ivo Kun. Neka dr Politeo, častan i pošten hrvatski građanin i intelektualac, potvrdi kako je vrijedan znanstveni radnik bio dr Ivo Kun i koliko je znao i mogao još da stvori na području radnog prava. Pozdravi Politea (koji me se ne sjeća, jer sam

tek jednom bio kod njega kad je tata bio prvi put u Kerestincu) i reci mu da sam ga cijenio i volio kao rijetko koga. Tata mi je uvijek govorio: kako je to čovjek visokih moralnih kvaliteta i molim te isporuči to dru Politeu, neka se i on sjeti moga dobroga tate, a svoga kolege. Advokati. Znaš kako je bilo tužno gledati židovske advokate zarobljene u konclogoru Kerestinec. Duboko u pamet usjekoše mi se one slike. Ali, zasad nemam snage da to поближе opišem, jer je bol za tatom prevelika. Židovi advokati u Zagrebu gotovo su svi kolektivno nastradali.